

YABANCI DİL EĞİTİMİ VE MÜZİK: BÜTÜNLÜKLÜ ÖĞRETİM VE ÖĞRENME

Buğra ZENGİN* & Babek KURBANOV**

ÖZET

Bu makale yabancı dil öğretme ve öğrenmedeki önemi dil bilgisiyle eşdeğer olan kelime bilgisini geliştirmede Gardner'in çoklu zeka kuramında belirttiği müziksel zekaya hitap ederken gerek özellikle bu tür zekası diğer zeka türlerine göre daha kuvvetli olan öğrencilerin gerekse daha kuvvetli olmasa da bir şekilde müziksel zekaya sahip diğer öğrencilerin, ortak noktaları ses olan müzik ve dilin uyumla kullanımıyla kelimelerdeki müziksel unsurları metaforik bir biçimde öne çıkararak yada öğretmeyi kelime öğrenmedeki çağrışımlarında müziği daha etkin kullanabilecekleri şekilde ayarlayarak kelime bilgilerini geliştirmekle ilgilidir. Bunu en iyi şekilde başarmanın eğitime bütünlüklü kültürel bakış açılarından yaklaşan ve branşların birbiri içindeki varlıklarının ve birbiriyle etkileşimde olduklarının farkında olan otonomiye sahip ve uygulamalarında profesyonel teorisyenlerden yararlanmakla birlikte, kendi teorilerini de oluşturan postmetod öğretmenlerle mümkün olacağını düşünüyoruz.

Anahtar sözcükler: yabancı dil eğitimi, müzik, bütünlüklü öğretim

Eğitimde izlememiz gereken yol özelden genele gitmektir. Öğrencilerin özellikleri görmezden gelmememiz gereken gerçeklerdir. Meselelere pragmatik

* Buğra Zengin, Atatürk Üniversitesi, Dilmer

** Babek Kurbanov Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

yaklaşmak çözüm için kolaylıklar sağlayacaktır. Örneğin sınıfta müzik nitelikleri çok iyiye bu gerçeğin farkına varmamız ve ona göre hareket etmemiz gerekir. Bu yüzden gerek dil çalışmalarında gerekse müzik çalışmalarında disiplin anlayışının bizi disiplin içi nitelikleri çalışma niyetiyle sınırlarının dışına çıkıp disiplinler arası imkanlardan mahrum olmaya yönlendirmemesi gerekir. Dil öğretimine de geniş anlamda ancak daha geniş kültürel meseleler ve kaygıların bütünlüğüne sahip bir sahadan bakıldığında dil öğretimi interdisipliner bir projenin parçası olur. Dil öğretimini kültürel kimlik, tarih, ve anlamı kapsayan daha geniş çaplı kaygıların parçası olarak, kültürel ve ideolojik boyutları dahil ederek çalışmamız bizi anlam kopukluğundan kurtaracak, soyut bağlamdan koparmayacak, zihinsel bağlamımızdan somut türünlere gitmemiz sonucunu doğuracaktır.

Yabancı dil öğrenirken kelime öğreniminde dil bilgisi yapılarını kaplara benzetirsek, o kaplara dolduracağımız suya ne kadar ihtiyacımız varsa kelimelere de o kadar ihtiyacımız vardır. Nunan'a göre de kelime bilgisi geliştirmenin yabancı dil ediniminde önemli bir unsur olduğu konusunda fikir birliği vardır. (Nunan, 1991, s.118) Dili edinimde kelimenin temel öneme sahip olduğuna inanan Rivers'a göre kelime bilgimiz çok değilse kapsamlı bir iletişim için öğrendiğimiz yapılar ve işlevlerin hiçbir yararı olmayacaktır, yine Rivers'a göre kelime bilgisi öğrenimi yaşla yavaşlamaz, aksine tecrübenin ve öğrenilen kelimelere diğer kelimelerin eklenmesi sayesinde artması kolaylaşır. (Rivers, 1983, 125). Yabancı dil öğretiminde yararlandığımız tecrübelerden biri de müzik kültürüdür. Medeniyetlerin yıllardan beri geliştirdikleri müzik kültürlerinden bir dili öğretmede faydalanabiliriz. Dil gibi kendi retorğine sahip olan müzikte algılanan anlam bakımından, bireysel yorum farklılıklarına rağmen evrensel yönler vardır. Nasıl edebi hikayelerde bilişsel zekaya olumlu etkisi olan şekiller (pattern) ve ritimler varsa bestelerin anlattığı hikayeler de vardır. Bu hikayeler üstün sanat zevkleriyle insanda zevk duygusunun gelişmesine bu da öğrencinin gördüğü öğrenimden haz almasına neden olacaktır.

Diderot'nun da iddiası müziğin bir dil olduğudur. (Diderot, 1975-86, 19:384) Etnomüzikologlar müzik kültürü ve extramüziksel kültür arasındaki kodsak

veya formal ilişkileri incelediler. Harold Powers, bazı kültürlerde müziğin , dil gibi, referansal yada göstergesel bir işlev gördüğünü gözlemlemiştir. Birçok müzik kültüründe spesifik müziksel varlığın (entity) tören veya dramada olduğu gibi gerçek hayatta da kişiler , olaylar ve şeyler görenekssel (conventional) olarak meydana getirilen çağrışımları taşıdığını ve batı müzik kültüründe de

merkezi konumda olduğunu belirtir. (Harold Powers, 1980, 24.1)

Umberto Eco'ya göre müzik farklı türden bir dildir. Sesletiş sistemleri ve yapılanması farklı, daha özgür bir başka tür dil. (Eco, 1970, s.356) Bunun için popüler bir biçimde müziği çağrıştıran ve müziğe atfedilen (sözel) anlamlar ve anlatıları düşünmemiz yeterlidir. Bu bağlantıları (association) bir çok müzisyen ve bazı bestekarların yazıları ve mülakatlarında da görüyoruz. Leonard Bernstein, müzik ve müzik teorisini popüler hale getirme yönündeki çeşitli teşebbüslerin bir parçası olarak, Chomsky'nin asli (innate) gramatik kompetans düşüncesine dayanan evrensel bir müzik 'dili' modeli yaratmıştır. (Cambridge: Harvard University Press, 1976)

Lawrence Kramer'e göre de Batı müziğinin geleneksel müzikolojisinde bu ilişkinin yeterince incelenmediğini ve müzik dışı (extramüziksel) olarak kabul edilen 'anlamların' müzik eserlerinin formal süreçleri ve stilistik sesletişleriyle ayrılmaz bir şekilde bağlanmış olduğu fikrindedir. (Kramer, 1990, s.1)

Dünyada birçok dil konuşuluyor. Şu anda İngilizce uluslararası dil konumunda. Avrupa Birliği üyelerinin ortak kullandığı resmi dil. Bir başka dili öğrenmenin kazandırdığı maddi ve manevi birçok zenginlikten söz etmek mümkündür. Her devletin politikasında uluslar arası seviyede güçlü olmak vatandaşlarının kültürel zenginlikleri sonuna kadar yaşaması gereği altı çizilen bir gerçek olarak kabul edilmiştir. Keza bu yüzden Milli Eğitim politikalarında resmi dillerinin yanında yabancı dile de büyük önem verirler. Kişisel teorileri ve uygulamalarına burada yer vermek istediğim Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu yüce Atatürk, baş öğretmenimiz olarak, eğitime büyük önem veriyordu. Bir dehaydı ve

yaratıcı bir zekaya sahipti. Yabancı dil öğrenimi söylemlerinde yeterli bir şekilde vurgulanmayan görüşlerini, Türk milletini milletler ailesinin samimi bir üyesi düşmanının da insanlığın düşmanı olduğunu belirten Atatürk'ün fikir ve görüşlerini burada müzik ve dilin beşeri bilimler olması münasebetiyle dile getirmek gerekir. çünkü yaratıcı bir zekaya sahipti ve birçok alandaki hazine değerindeki sözleri ve faaliyetleri fikirsel ve duygusal zenginliğinin ispatıydı. Onu çalışmayı sadece Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsüne bırakmak ana bilim dalı kavramının, disiplinleri adeta hücre veya karantina havası vermekten çok fazla uzak olmayan bir anlayışla birbirinden tecrit edilmeye, birbirinden kopuk düşünmeyle karıştırılmasından başka bir şey değildir. Keza Atatürk bilimin vatandaşlardan kopuk, onları bilime yabancılaştıracak derecede, suni bir biçimde, hiçbir şekilde ulaşılamayacak zirveler yaratmak olmadığını düşünür. Böyle düşünmeseydi 'Her vatandaş filozof olmalıdır' demezdi. Felsefeyi her günkü hayatımızın zenginliği yapmak istemesi kendine ve insanın kendini gerçekleştirmesine olan saygısıdır. İnsana verdiği değer çok barizdir. O kadar ki Cumhurbaşkanı olmasaydı Milli Eğitim Bakanı olmak istediğini belirten beyanları var. Yabancı dilden örnek verecek olursak Kara Harp Okulu'nda Fransızca'dan iyi not almadığı için bir yazını Fransızca'ya vermiş ve Fransızca'sını geliştirmiştir. Bunun örneğini yıllar sonra milletin lideri olduğu zaman yabancı temsilcilerden biriyle görüştüğü sırada tercümanının tercümesinde bir ifadeyi yumuşatma gayretinde olduğunu fark ederek söylenileni doğru çevirmesi için uyardığında görüyoruz. Anıtkabir'e gidildiğinde görülecektir ki kütüphanesinde İngilizce, Fransızca ve Almanca'dan bir çok kaynak var, ve bu kaynakların sayfalarında yazdığı Türkçe notlar var. Eğitim ona göre milli olmalıydı ve ona göre uygulama eğitimin temelinde olmalıydı. Atatürk'ün milliyetçilik anlayışında diğer milletlere karşı sevgi, saygı, dostluk ve barış vardı. Türk ordusu İzmir'e girdiğinde Yunan bayrağını hakaret edilmesinin bize yakışmayacağını ifade etmiştir. Kendi hayat şeklimizi öğrenmek iyidir ama diğer milletlerin hayat şekillerini bilmek zorunluluğumuz vardır der. Bunun öğrenmede

zihniklerden faydalanmayla yakından ilişkisi vardır. Diğerini tanımak kendini tanımaktır.

Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu onun zamanında kurulmuştur. Kültürel çalışmalar konusunda da bir liderdi. Cumhuriyetin demokrasinin en olgun ve Türk milletine en uygun yönetim biçimi olduğuna ve cumhuriyetin temelinin kültür olduğuna inanıyordu. Sanatçının aydınlığı altında ilk hisseden insan olduğuna inan Atatürk'ün müzik hakkındaki görüşlerine gelince müziği sevmeyen bir yaratığın insan olamayacağını ve bir milletin gelişme seviyesini müziğinden anlayabileceğimizi söyleyen bir insan var karşımızda. En doğru eğitimin demokratik eğitim olduğu, otorite kavramının öğrettiğine hakim olma olduğu gerçeği bilimsel olarak benimsenen gerçeklerdir. Demokratik eğitim, insanların kendi kendini yönetmesi, hem özgürlük ve bağımsızlık hem de bununla gelen sorumluluklara sahip olmasını hedefler. Yani öğretmenlerimizin kendi kendine araştırma yapma, eleştirel düşünme gibi sorumlulukları yerine getiren öğrenciler yetiştirmesi çok önemlidir. Cumhuriyetin emanet edildiği fikri hür vicdanı hür gençlerin, genç fikirleri gerçek fikirler olan gençlerin her birinin dinamik, çağdaş, yeniliklere açık olmaları, hakikati anlamalarında ve felsefe sahibi olmalarında çok önem arz ediyor. Birey çok önemli çünkü toplumu oluşturan bireyler ne kadar iyi olursa toplum da o kadar iyi olur. Her bir birey zenginliktir ve özünde tektir, yani bireylerin her biri ayrı birer değerdir. İnsan olmanın verdiği sosyal gerçeklik de bireylerin bu zenginliği yaşamalarında esastır. Bireylerin evrensel değerleri yaşaması için eğitim gördükleri branşı, diğer branşlarla bağlantılı bir şekilde çalışmalarını meselelere kopuk değil fakat bütünlüklü bakmaları, kendilerini gerçekleştirmeleri için çok önemlidir. Bu gerçek, yansımaları bilgisayar programlarında gördüğümüz insanın bilgi işleme sürecinde de geçerlidir. İnsan gerçeğini yansıtan bilgisayarların programlama şekli 8 haneli 1 ve 0 sayılarının kombinasyonlarından oluşur. Hane sayısının aynı kalıp sadece sayılardaki uzamsal düzenin değişmesi gibi çocuk da her bir tecrübeyi zihninde bir

zaman izgisine kaydeder ve bu bilgisayar programıyla benzetilebilir. (Klar 1984: 122).

Gardner da 'enformasyon işleme mekanizmasını genetik olarak içten veya dıştan sunulan belli enformasyon türleri tarafından faaliyete geçirilen veya 'tetiklenmeye' programlanmış sinirsel veya komputasyon sistemi olarak tanımlayacak kadar ileri gidilebilir' (Gardner, 1993b: 64)

Burada söz konusu olan bilgisayar programlarımıza insanın zihinsel süreçlerin yansımalarıdır, insan tabiki robot değildir. 0 sayısı önemli bir sayıdır ve tarihte sonradan Hindistan'da bulunmuştur. Matematiksel düşünüp sayılara baktığımızda bu iki sayının (diğerleri de) birbirinden kopuk olmadığını, ancak düşünce sistemlerimizde, kavramlarımızda beraber olarak düşünüldüğünde anlamı olduğunu görürüz. Renkler dünyasında da siyah olmadan beyazın tam takdir edilemeyeceği ve çok kısır kalacağı kesindir.

Eğitim programları da işte bilgisayar programlarındaki gerçeği yansıtacak bir eğitim felsefesiyle tasarlanmalıdır. İkili zıt düşünmeyi yararımıza kullanabiliriz. (Egan 1997: 44)Bu, vurgulamalarımızda ve yönümüzü tayin etmede yardımcı olur, ve farklılıkların bir zenginlik olarak dengeli bir şekilde görülmesine paralel gider. Bundan yabancı dilin her yerde kültürüyle birlikte baskın olmasını veya milletin etnik yapıları bölünüp devamının gelmemesi anlamını çıkarmamak gerekir, aksine ana dilimizle diğer bir dilin yada dil dışındaki bir olgunun zıtlıkların uyumu biçimindeki işbirliği olacaktır. Yani onlar iyidir ben düşüğüm gibi bir aşağılık kompleksi kendine güveni olmayan, güvensiz ve aşırı korumacı anlayışında vardır. Bunun katı ve dogmatik düşünceye sahip olmakla hiçbir farkı yoktur. Hayatın gerçeğindeki değişim dogmatik düşünceyi geçersiz kılar. Zaten bu düşüncelerin de cumhuriyetle alakası yoktur, ve mutlakiyet ve mutlakiyet uzantıları olan insana kulluk etme anlayışlarıdır ve bu anlayışlar karakterim özgürlük ve bağımsızlık diyen insanların yetişmesine engeldirler. Ne yazık ki bu gelişme ve ilerleme karşıtı unsurlar tarih boyunca ne zaman bir ilerleme görülse kendilerini göstermişlerdir. Bu unsurların bilincine varmalıyız ve engel olarak ortaya çıkarılarsa

ortadan kaldırmalıyız. Bu unsurlar, objektivizmin mutlaklaştırılmasında da kendini gösterir. Objektivizme göre dünya birbirlerinden ayırt edilebilen objelerden oluşmuştur, bu objelerin asli özelliklere sahiptirler ve bu objeler arasında sabit ilişkiler vardır. Halbuki linguistik delil (özellikle metafor) bunun tecrübelerimizi, düşüncelerimizi, ve dilimizi anlama şeklimizi açıkladığına tanıklık ediyor.

Bu yüzden doğru açıklama aşağıdaki gibi olmalı:

- Nesnelere sadece varlıklar, dünyayla etkileşimlerimize ve dünya üzerine olan projeksiyonlarımıza göreceli olan varlıklar olarak görmek
- özelliklerini asli olmaktan ziyade etkileşimli olarak görmek
- kategorileri sabit, değişmez teoriyle katı bir şekilde fikslenmiş ve tanımlanmış olarak görmek yerine ilk örnek vasıtasıyla tanımlanmış tecrübeselele gestaltlar (yapı, bütüne bağlı oluşlarından ötürü parçaları değişikliğe uğramış bir tüm) olarak görme (Lakoff ve Johnson)

Metaforik sistemin yapısında bazı unsurları öne çıkarma bazılarını gizleme vardır. İletişimde bilindiği gibi ileten, mesaj ve iletilen vardır, ve mesajın iletilmesi için de iletişim kanalı vardır. Aynı şey kelimeler için de geçerlidir. Konuşmacı fikirleri (ideas) (objeleri) kelimeleri yani objeleri koyduğumuz kaplara (containerlara) benzetebiliriz. Örneğin su dolu kapları dinleyene sunmamız (along a conduit) ve bu suyu içmesi gibi veya ihtiyacı olan bir şeyde kullanırken kaptan çıkarması gibi. Su örneğini dilin akıcılığını vurgulamak için kullandım. Metaforiksel sistemde bazı unsurlar öne çıkar diğerleri geri planda kalır, hatta gizlenir. Bu resim objeleri en somut şekliyle betimleme unsurları taşıyan resim sanatında da vardır. Zıtlıkları vurgulamak için gri dereceleri değil de siyah beyaz yan yana kullanılır. İncelikleri, esneklikleri grinin tonlarıyla belirtiriz. Yani metaforiksel yapılanmanın kısmi bir doğası vardır. Vakit nakittir, kontrol üstünlük belirtir, düşünce yapısı (binalar da yapıdır) gibi örneklerin hiç birisi denildiği şekilde yani kelimesi

kelimesine algılamanın ötesindedir. Normal kavramlarımızı yapılandırmak için bu örneklerde öne çıkan bazı kısımlar vardır, Şaka yapmak, yada dile yeni ifadeler kazandırma dışında diğer kısımlar her zaman geri plana itilmiştir. Bütün bunlar bir eksiklik olarak görülmemelidir. Kabartmayla yapılmış bir resmi düşünelim. Bazı kısımlar bazı hatlar vurgulanmasa, öne çıkarılmasaydı tabloda hiç bir resim göremezdik. Müzik yaparken müzik aletininin bazı tellerine dokunuruz, bütün tellere dokunmamız mümkün değildir. İşte akıl yürütmeye mantık ve metafor birbirine hizmet eden düşüncenin gerçekleşmesinde düşün de rolünün olduğu canlı bir süreçtir.

Lakoff ve Johnson'a göre metafor akıl yürütme ve hayal gücünü birleştirir ve beraberinde hayal gücünün olduğu bir rasyonellikten bahseder. (Lakoff ve Johnson 1980: 193)

Richards da düşüncenin metaforik olduğunu, ve bunun kıyaslamalarla ilerlediğini söyler. (Richards 1936: 940) İşte bütün bunlardan yabancı dildeki kelimeleri öğrenirken de istifade edebiliriz. Kelimelerdeki bu kısmi yapıdaki unsurları öne çıkarmak, vurgulamak ve hatta bazen gerekirse abartmak çok yararlı olacak. Bütün bunları ses kombinasyonlarındaki bu kısmi unsurlara sessel zenginliğin farkına vararak yapabiliriz. Hani ne söylediğini kulağın duyuyor mu diye bir deyim vardır ya, işte doğru olan söylediğimizi kulağımızın duymasıdır. Bu seslerle oynamalı bunları sanki bir enstrümanın tellerinden çıkarırcasına çalmayı becermeliyiz, herşeyden önemlisi müzik enstrümanının tellerine vurarak yaptığımız müzik gibi olmalı. Bu işin içinde müzik kültürünün de olduğu bir kültür meselesidir. Bütün bunlar kültürümüzün bir parçası olan dolaysız fiziksel tecrübenin eseridir. Yani 'dünyamızı' tecrübe ederken kültürümüz zaten işin başından beri tecrübenin kendisinin içindedir. Peki kültür deyince bazı kalıplaşmış donmuş klişeleri mi anlıyoruz? Dejenere eğitim anlayışı, kültür diye satılan yozluğun ve kitle iletişim araçlarındaki aşırı ticari uygulamaların dışında bir şeyi değil, şarkılarda da öğütlerde de çok söylenen kendin ol ifadesini sloganlaşmış taktitini bize sunar. 'Kendin ol' ifadesini sloganlaştırıp maniple etmekten bahsetmiyoruz tabii. Kendimiz olmak o

kadar kolay değil ama o kadar zor da değil. Kendini gerçekleştirmek insan olmamızın üstünlüğünü yaşamaktır, tok evin aç kedisi olmak değil. Kültür deyince maddi, manevi bir çok şey akla geliyor. O yüzden kültürel açılarından bakmak doğru değerlendirmeler yapmamıza neden olur.Örneğin dünyadaki bütün dilleri konuşabilmemizi sağlayan bir beyin potansiyelimizin ve ses tellerindeki insandan başka bir varlıkta olmayan üstün yapının, eğitimde bazı sanatsal hassasiyetlerin kazandırılmasına yönelik verilen bir eğitimle ve bunun yansımalarının görüldüğü müfredatla ve buna uygun zihniyet ve hissiyatla eğitim veren eğitimcilerle çok daha ileriye taşınacağı kanaatindeyim.

Maddi kültürden hareketle, vücudumuzun gerçekleştirdiği hareketlerdeki doğal gidişat bile kavramlarımızda metaforun olduğunu gösterir. Dolaysız fiziksel tecrübemizden gelen YUKARI gibi basit uzamsal kavramlar bize metaforu hatırlatır. Üstün varlık insanın normal vücut duruşu diktir. O yüzden yukarı kavramı genelde pozitifdir. İnsanların uzamsal kavramları YUKARI-AŞAĞI, ÖN-ARKA, İÇERİ-DIŞARI, YAKIN-UZAK, vs.dir. Kesintiye uğramayan vücutsal işlevselliğimizle ilintililerdir ve bu yüzden diğer uzamsal oryantasyonlara göre önceliklidirler. Zira uykudayken bile motor programımızda yukarı-aşağı oryantasyonumuzla merkezi bir ilinti vardır. Bunun nedeni üstün varlık insanın doğal vücut postürünün dik olmasıdır. Bütün bunların yanında bir şey daha var ki o da kendimizi varlıklar olarak tecrübe etmemizdir. Yani dünyanın geri kalanının ayrı, içi ve dışı olan konteynırlar olarak. Birçok şeyin belirgin sınırlarını görüntüyle ve dokunmayla tecrübe ederiz. Varlık olarak biz ve diğerleri arasında oluşturduğumuz mesafeleri algılarımızın ve kavramlarımızın açık secik ve belirgin olmasına neden olur. Karşımızdaki şeyle belirgin sınırlara sahip olamadığı zaman onların üzerine sınırlar yansıtırız ve onları konteynır olarak kavrarız (örneğin, ormanlar, bulutlar, vs.) Müzikte sesle yaptığımız ve yabancı dil kelimelerini müzikle öğretirken kattığımız anlamlarda bu gerçekleri götürtüz. Kişinin bunu başarmak için yapması gereken şey önündeki engelleri kaldırmasıdır, engeller kalktığı gibi zaten iş başarılmış olur. Yani kendisini bu

konuda özgür bırakmak, kendisinin doğallığını yaşamasına izin vermelidir. Doğayı kirletmeyi bırakıp kendine bıraktığımızda o nasıl kendisini yeniliyorsa bunda da zaman alınmasına rağmen aynı sonuç alınacaktır. Doğa adından da anlaşılacağı üzere doğum kelimesine yakın.

Öğrencinin yapması gereken sanatsal yaratıcılık için gereken o özel dengeyi, kontrol ve kendini koy verme arasındaki o dengeyi sağlamaktır. Bu süreç birbirini besler, kavramsal sistemimizdeki değişiklikler bizim için gerçek olanı değiştirir ve algılamalarımız üzerinde önemli rol oynar. Kelimeler düşünce şeklimizi değiştirir.

Kelimelerin anlamları ve onları seslendirirken yaptığımız vurgular, melodi ve intonasyon kısacası müzik, aradaki tek alakalı benzerliğin tecrübesel olduğunu objektif olmadığını ortaya çıkarır. Arada bir bağlantının olmadığını söyleyenler, aldıkları objektivist eğitimdeki hakikilik anlayışının yansıması olarak, bunun doğru olmadığını düşünürler. Yani objektivist baksaydık eğitimde mutlak hakikatler arayacaktık, ve dil öğrenirken bunun sırf dilsel bir mevzu olduğunu, müziğin kendine ait bir bölüm olduğunu düşünecektik. Bütüncül ve doğal düşünmeyecektik, aldığımız eğitimin pratik temelleri olmayacaktı. Aslında eğitimimizdeki izolasyon derecesindeki kopukluk, bölümlenme ve branşlaşmanın yanlış yorumlanmış şekillerinde kendini gösteriyor. Bu, eğitimde metaforiksel yaklaşımın zıttı bir uygulamadır. Metaforlar filozoflarca, sıra dışı, hayalsel veya şiirsel ifadeler olarak görülmüştür. Onlara göre hakikat nesnel ve mutlaktır. Öğrenilecek nesnelere hepsinin içinde aslında, doğasında mutlak gerçeklik vardır ve başka bir şeye ihtiyaç duyulmaz. Yani öğrenecek yabancı dilin kelimelerinde mutlak gerçek olduğuna göre öğrenme sürecinde başka faktörleri işe karıştırmamak gerekir. Bu görüşler tabii ki aşırı merkeziyetçi ve mutlakiyetçi yönetim anlayışlarının günümüze kadar gelmiş, bilincinde olunan veya olunmayan sistematik yanlışlıklar ve hatta sapmalardır. Müzikle dil öğretimini karıştırmayı eğitim değil de eğlence olarak görürler ama bilinmelidir ki yunanca iskolis kelimesinden gelen okul, tartışma ve eğlence demektir, yani eğlence de eğitimin doğasında var. Bu duygulardan korkmayla,

duyguları aşağı görmeyle aynı şeydir, ama son zamanlarda yapılan araştırmalar 'duygusal zeka' nın da öğretmenlerin kullanabilecekleri bir olgunun varlığından söz etmemize neden oluyor. Duygusal zeka duyguların kontrolü konusunda dengeyi yakalayan bir kavramdır. Müzikle bu noktada yakından alakalıdır, çünkü hem müzikteki retorikte hemde edebi hikayelerde gördüğümüz anlamsal şekiller ve ritimle duygulara yön ve amaç verilmesiyle aynı şeydir. Duyguların kontrolü deyince Plato'dan bahsetmek gerekir. Yunan makamlarının her birinin bir kabilenin etik özelliklerini yansıttığı düşüncesinde olan Plato , The Republic'de müzik makamlarının etik önem ve anlamını detaylı olarak gözden geçirir, ve Doria ve Frigya haricindekileri yasaklar. (Plato, çeviren Grube, 1974, s.69) Plato'ya göre eğitimin hedefi insanı daha rasyonel yapmaksa okul müfredatlarında sanatın yeri yoktur. Diğer yandan Plato mistik olmasına karşın duyguların kontrol edilmesini yok edilmemesini talep eder. Walter Jackson Bate'in Critism: Major Texts eserinde dediği gibi Plato sanata karşı değildir sadece şiirin bütün bilginin kaynağı olduğuna inanan Grek düşüncesini reddeder ve sanatın felsefenin yerini almasına karşıdır. (1970) Poetika'sında sanatın doğayı taklit ettiğini ifade eden Aristo'da duyguları aklın kontrol etmesinden yanadır fakat duyguların kişinin bütünlüğü için mutlaka gerekli olduğunu düşünür.

17. ve 18yy yüzyıllarda müzik teorisyenleri Grek-Roma teorisi ve uygulamasından o zamana ulaşanlara dayanarak retorik ve duyuşsal bakımdan çok kuvvetli bir müziğin tehayülüyle, müzik konusundaki düşüncelerini kozmotolojik spekülasyondan insandaki evrensel müzik oranına, özelde insanın ses (voice) ve melodiden oluşan üretimi, ve vücutla ruh üzerinde etkilerine kaydırdı. (Neubauer, The Emancipation of Music, s. 46)

Plato gibi, Aristo da temelleri çürümekte olan ve demokrasi diye adlandırılan kölelik toplumunun ideolojik bakımdan iyileştirmesine gayret göstermekteydiler. (A.V. Losev, 1963, s.457) Bu yolda birçok vasıtlara el atmak zorundaydılar, özellikle güzel sanatlara. Tiyatro, şiir bu yolda geniş ölçüde

kullanılmaktaydı. Özellikle müziğin etkileyici, değiştirici ve eğitici gücü her zaman bu filozofların dikkat merkezinde olmuştur. Onlar bu amaçla daha çok insanda kahramanlık ve mertlik gibi marifetleri oluşturabilen müzik türlerine ve makamlarına müracaat etmeyi önemli kılıyorlardı. Sistem için yararlı olan insan tiplerini oluşturmak için bu yöneme el atıyorlardı.

Bu kontrolü metaforlarımızda görüyoruz. Aristo en büyük şeyin metafor kullanımına hakim olmak olduğundan bahseder. (The Poetics 1459a) Bir metaforun her kavram için geçerli olmadığı bu yüzden mutlak doğru olmadığından onları bir kenara iteriz veya kavram sistemimizde kullanmayıp onları aşırı göğe çıkarıp şiirsel ifadeler olduğunu bu yüzden günlük hayatımızın dışına çıkarmamız, avangardlaştırıp gerçeğin dışına atarız. Bu aşırı övgü sen nasıl olsa zekisin çalışmana gerek yok deyip öğrencinin başarısızlığına neden olmak gibi bir şeydir. Halbuki bu zenginliği her gün yaşamalı bunu hayatımızın doğal bir parçası olarak yaşamalıyız. Halbuki zekayı aktive etmek gerekir. Kelimelerin anlamları, anlamlandırma süreçleri harekete geçirilerek kavranırsa anlaşılacaklardır. Kelimelerin insan kavramları açısından asli değil, etkileşimsel tabiatları vardır. Bu da evrim devrimlerden oluşan hayat sürecine yakıştır. Kaliteli etkileşimde dinamik, değişime saygı duyan bir demokratiklik vardır

Bilişsel enstrümanlardan biri olan metaforun bilişsel sürece bu kadar hayat vermesini daha önce bildiğimiz ve sıradan hale gelmiş kelimelerin onlara bambaşka, taptaze bir anlam kazandırarak canlandırılmasıyla açıklayabiliriz. Metafor birçok insana göre şiirsel hayal gücü için bir araç veya retorik bir süslemedir ve sıradan dilden ziyade sıra dışı bir dil meselesi olarak görülür. Metafor deyince aklımıza gelen şey düşünce veya aksiyondan ziyade kelimelerdir. Fakat George Lakoff'un 'Metaphors We Live By'da ifade ettiği gibi metaforlar günlük hayatımızda yaygın olarak kullanılır. Sadece düşüncelerimiz için değil hareketlerimiz için de metaforları kullanırız. İfade biçimleriyle düşündüğümüz ve hareket ettiğimiz sıradan kavramsal sistemimizin doğasında metaforiksellik vardır. Lakoff bu gerçeği bulmakta başlıca delil kaynağının dil olduğunu ifade eder. (George Lakeoff 1979, s. 3) Metaforlar

olmadan düşüncelerimiz ve davranışlarımızın kaynağı olan kavramlar sistemini oluşturamayız. Kavramlarımız algılamalarımızı, yaşamımızı ve diğer insanlarla olan ilişkilerimiz yapılandırır. Tabi ki normalde, bütün bunları yapılandıran bu kavramsal sistemin bilincinde olmayız, zira yaptığımız çoğu şey az çok otomatik bir mekanizma gibi işler.

Düşünce ve hareket çizgimizin ne olduğunu araştırıp bulmak için iletişim için kullandığımız dil önemli bir delil kaynağıdır. Metaforiksel kavramın özü başka bir kavramı kendisinden başka bir kavramın ifade biçimleriyle anlamak ve tecrübe etmektir. İnsanın düşünce süreçlerinin büyük oranda metaforikseldir. (Lakoff ve Johnson 1979, s. 4 -6)

'Argümanımdaki her zayıf noktaya saldırdı,' ve 'argüman bir savaştır,' cümleleri anlamın globalleşerek bize ulaştığı daha önce bildiğimiz kelimelerin orijinal bir bağlamda bir sinerji yaratmasını bize gösteren örneklerdir.

Zekaya döndüğümüzde ise Piaget'nin genel zeka teorisiyle zıt gibi görünen ama paradoksal görünebilmesine rağmen bu teorileriyle geniş örtüşmesi olan fakat zaman içinde ihmal edilen farklılıklara yönelmeler yapan çoklu zeka teorisinden yararlanıyoruz. Gardner'ın yaptığı, geçmişe ait bilgiyi günün şartlarına ve ihtiyaçlarına göre yorumlayıp mesafe kaydetmesidir. Çok fazla genellemeye gidildiğini ve bazı farklılıkların ihmal edildiğini görüp farklılıkları vurgulamıştır, bunların bilincinde olmamızı istemiştir. Ancak uygulamalarını kesinlikle birbirinden kopuk bir kategorileştirmeye kadar götürmemiştir. Zeka başın içindeki faydalı bir maddeden olmaktan ziyade insan kabiliyetlerinin organize edilmesi ve betimlenmesi için kullanılan bir terimdir.

Gardner'a göre insan zekasını genetik olarak içerden veya dışardan sunulan belli enformasyon türleriyle harekete geçirilmeye ve 'tetiklenmeye' programlanan sinirsel bir mekanizma veya hesaplama (computasyon) sistemi olarak tanımlayacak kadar ileri gidilebilir. (Gardner, 1993b, s.64)

Çoklu zeka teorisiyle eşsiz bir konuma sahip Gardner, teorisini sembol sistemlerine bakarak destekler. Bu sistemlerin arasında matematik, harita yapımı, mimari, yazılı dil, müzik, dans, ve futboldaki notasyonları sayabiliriz. Sembol sistemleri, kültürlerin önemli enformasyonu ele geçirip aktardıkları araçlardır.

Dilsel Zeka en kapsamlı çalışılmış insan yeterliğidir. Bu zekanın olduğuna dair delil gelişimsel psikolojiden gelir. Normal bireyler arasında evrensel, hızlı bir şekilde gelişme gösteren konuşma kapasitesine işaret eder. Neropsikolojide beyinlerinde meydana gelmiş hastalarda konuşma bozukluğu ve dilsel yetersizliği belgeli vakalar vardır. Nörobiyoloji de bu zekayla bütünleştirilmiş öz enformasyon işleme mekanizmalarına işaret etmeye yardım eder. Bunlar fonolojiye (konuşma sesleri), sentaks (dilbilgisi), semantik (anlam), pragmatiks (çeşitli durumlarda dilin imaları ve kullanımları) Şairler dilsel zeka örnekleridir. Kullandıkları dilin ses ve zengin anlamlarına keskin bir şekilde uydurulurlar. Gazeteciler, reklamların söz yazarları, ve avukatlar için de yaşamsal bir değerdir.

Müziksel zeka insanların sestten çıkan anlamlar yaratmalarını, iletmelerini ve anlamalarını sağlar. Oldukça yüksek derecede formal eğitimi olmayan kültürler arasında gelişen dilsel zekadan ayrı olarak, yüksek seviyede müziksel daha yoğun exposure gerektirir; Batıda, çok az kişi yıllarca müzik eğitimi alamadan büyük maharet gösteremiyorlar. Neropsikoloji alanındaki çalışmalar ve beyinle ilgili diğer çalışmalara göre beynin müziği işlemeye adanmış bölgeler dili işlemeye adanmış olan bölgelerden farklıdır. Öz enformasyon işleme bileşenleri ses perdesi, ritim, ve ses kalitesi içerir. Müziksel zekayı çok açık bir şekilde besteciler, orkestra şefleri, enstrüman çalanlarda da ve ses teknisyeniyle ve ses mühendislerinde görürüz.

İçsel zeka insanların kendi duygularının ayırımında olmasını sağlayan öz işlemlere dayanır. Gardner bu zekanın acıyı zevkten ayırma ve bu ayırma göre hareket etme yeteneğinden geliştiğini ifade eder. En yüksek seviyesinde, bir insanın duygularının, niyetlerinin ve motivasyonlarının ayırımına varması yaşlıların yaşamsal bir karar verirken veya toplumdaki diğer kişilere tavsiye verirken başvurdukları türden derinlikli bir kendini bilme. Bu zeka, kendimiz hakkında doğru

bir modeldir ve kendi hayatımızla ilgili doğru kararlar vermek için böyle bir modele başvururuz.

Kişiler arası zeka diğerlerinin duyguları, inançları ve niyetleri tanıma ve bunların ayrımını yapma öz kabiliyetlerinden istifade ederler. Bu zekaya büyük ölçüde terapistler, ebeveynler, ve kendini mesleğine adanmış öğretmenler başvurur.

Diğer zeka çeşitlerinden mantıksal/matematiksel zeka, soyut ilişkileri kullanmak ve taktir etmeyi kapsar. Kinestetik zeka ince ve kalın motor hareketleri ve dış objeleri ustalıkla kullanabilme yeteneğidir. Uzamsal zeka görsel yada uzamsal enformasyonu algılamak ve ilk baştaki fiziksel uyarıcıya bakılmaksızın görsel imajları yeniden yaratmak yeteneğiyle ilgilidir. Fakat uzamsal zeka görsel duyuma bağımlı değildir. Örneğin görme özürlülerde evlerinin zihinsel bir imajı vardır. Yazıdaki harf karakterleri de soyut figürlerle ilintilidir. (Gardner 1995: 204-211)

Gardner'a göre yaşamımızda pratikte bir çok zekanın kombinasyonlarından yararlanırız. Dansçıların kinestetik zekaları çalışır fakat hareketlerinin bir şey ifade etmesi ve ritminin doğru olması için müziksel zekaya da sahip olmaları gerekir. Bireyler, kendilerine ait birden çok zekadan oluşan bir zeka profiline sahiptirler. Bu profildeki zeka çeşitleri göreceli olarak birbirlerinden daha kuvvetli ve daha zayıftır. Bireysel farklılıkların açıklamasında, işte bu göreceli kuvvetler ve zayıflıkları gösteririz. Gardner 1995: 211)

Müziksel zekası diğer türlere göre daha kuvvetli olan öğrencilerin, dil öğrenirken kullanabilecekleri zeka, diğerlerine göre en çok, müziksel zeka, sonra dilsel zekadır. Müziksel zeka, bazı öğrencilerin bir dilin intonasyonel kalıplarını algılamasında ve üretmesinde sahip olduğu rahatlığın nedenidir. Fakat, öbür zeka türlerine de ihtiyaçları vardır ve onları kullanırlar. İçsel zekayla, kendilerindeki duygu gücünün farkına varırlar. Sosyal zekanın, iletişimdeki payı çok büyüktür ve göz ardı edilemez. Bir dilin fonolojisinin öğrenilmesiyle ilişkisi vardır. Enstrümanlar devreye girdiğinde, kinestetik zekayı görürüz. Kinestetik zeka aynı zamanda bir dilin fonolojisinin öğrenilmesiyle yakından ilgisi vardır. Soyut ilişkileri kullanmada

ve takdir etmede mantıksal/matematiksel zekayla kullanırlar. Zira, müzikte, özellikle klasik müzikte matematiksel bir ritim vardır. Koordinasyon için yine bu tür devreye girebilir. Gardner yine gereken koordinasyonu içsel zekanın gerçekleştirebileceğini iddia eder. (Gardner 1995: 213)

Müzikte, insanları toplumsallaştıran unsurlar vardır, bu sosyal zekayla ilişkilidir. Kinestetik zekanın kullanıldığı durumlardan bazıları, insanların çaldıkları enstrümanların çıkardığı seslerle, öğreneceği kelimeler arasında çağrışım yapmasıdır. Uzamsal zeka ikinci dilin kültürünün öğrenilmesinde yeni çevre şartlarına uyum sağlarken kullanılır. (Brown, 1991, s.73) Müzik yine uzlamsal zekayla da örtüşebilir. Anlattığı hikayedeki kalıplar arasındaki mesafelerin uzlamsallıkla ilişkileri vardır. Duygusal yönler için ise, bu türün önemi Hilgard tarafından da kabul edilmiştir. Öğrenme ve bilişsellik konusundaki çabısıyla tanınan Hilgard safi bilişsel teorilerin duyusallığın rolünü göz ardı ederlerse bu teorilerin reddedileceğini belirtir. (Hilgard, 1963, s.267)

Müzikle çalışmanın bir avantajı da Condillac'ın dikkat buyurduğu üzere müziğin herkesin kendisini hakkında yargıda bulunabilebileceğine inandığı bir sanat olmasından dolayı kişiye vereceği güven duygusu olacaktır. (Condillac, 1756, s.216)

Müziğin olumlu psikolojik etkisi yabancı dildeki kelimeleri öğrenirken hissedilebilen engellenmişlik duygusunun gerilimini müzikteki uyum hissiyle üzerinden atmayı, beğeni ve zevk duygusunu yüksek niteliklere ulaşmayı sağlar. Kuleli Askeri Lisesi'ndeki müzik öğretmenimin piyanoyla örneğin kılıbık bir adamı çok tiz ses veren piyano tuşlarına birbiri ardına basmasının bıraktığı etkiyi hala unutamıyorum. Sanatın amacı haz vermek, zevk vermektir. Öğretmenlik de bir sanattır. Sanat ve eğitim uyuşamayan olgular değildir. Dilde konuşma olduğundan kelimelerdeki sesler yüzünden bizim kelime öğretiminde bir ses sanatına başvurmamız doğaldır. Sanatın dil eğitiminde kullanılması dilin sanatını gerçekleştirmemize yardım edecektir.

Ressam ve şair sıradan bir tabiat manzarasını ifade ettikleri zaman bile insanı düşünür, onun his ve heyecanlarını, duygusal ve zihni alemi hareket

geçirmeye çalışırlar. Bu yaratıcılıkta sosyal münasebetlerin birikimine sahip olan insanın manevi aleminin sanatsal yaratıcılığa aktif bir şekilde katılması ile ilgilidir. Her şeyden önce bir ses sanatı olan müzik de resim gibi somut malzeme ve hadiselerin dış görünüşünü tasvir etmek imkanına sahip olmamakla beraber tabiat manzaralarını, tabiat hadiselerini ifade etmekte muayyen üstünlüklere sahiptir. Tabiatı sessiz tasavvur etmek de imkansızdır. Ormanların hışıltısı, çayların, pınarların şırıltısı, göğün gürültüsü, şimşegin çakması, rüzgarın hışırtısı, dalgaların sesi, yağmurun vıyılması gibi sayısız örnek herkesin aşına olduğu gerçeklerdir ve normal duyu organlarına sahip bir insan bunları birbiriyle karıştırmaz. Müzik bu tabiat hadiselerini kendine has ifade ve betimleme araçlarıyla yansıtma gücüne sahiptir ve dinleyiciler müziğin çoğu zaman somut olarak betimlenen tabiat fenomenini anlattığını kolayca anlarlar. Müzik sanatı tarihi doğal fenomenlerin işitilen yönlerini yansıtan sayısız örnekle doludur. Beethoven'ın Altıncı Pastoral senfonisinde gök gürlemesi, Daken'in 'Kukuşka' adlı piyesinde kuşun ötmesi, N. İ. Rimski-Korsakov'un 'Çar Saltan' adlı operasında denizin izdihamı, Johann Straus'un 'Don Kışot' adlı senfonik poemasında koyunun melemesi ilk akla gelen örneklerdir. Tabi bunun kuru kuruya bir taklit olduğu varsayımına saplanıp kalınmamalıdır. Müziği kendine özgü bir sanat yapan unsurlardan bihaber olmak onun dejenerasyonuna, hatta yok edilmesine sebebiyet verebilir.

Bestekarlık pratiğinde büyük önem taşıyan melodi, intonasyon, metro ritim, makam ve armoni gibi müzikte büyük önem taşıyan faktörlerin birbirleriyle olan uzvi ilişkilerinde hiçbir zaman 'olduğu gibi taklit etme' yani çok daha geniş olan iç evreniyle taklitçiliğe gitmez. Çağdaş Batı müziğinde köpek türmesi, kırılan şişenin sesi, horozun ötmesi gibi hadiseler taklit olarak ön plana çıkmıştır veya çok defa trenler, fabrikalar ve benzerleri bütün bir eserin konusunu teşkil etmiştir. Ama bu kabilden eserlerin hiçbir zaman bedii genelleştirme ve tipikleştirme seviyesine kadar yükselemeyecekleri dikkate alınmalıdır. Örneğin Rus bestekarı Alyablev'in 'Bülbül' adlı romansında bestekar kuşun okumasını olduğu gibi taklit etmeye gayret

göstermemiş, her şeyden önce insanın toplumsal bir varlık olarak tabiat güzelliklerini, aynı zamanda bülbülün gönül açan nağmelerine karşı hayranlık duymasını, kendisinde yüce hislerin, hoş niyetlerin uyanmasını müzik diliyle anlatmaya çalışmaktadır. Büyük Rus bestekarı P. İ. Çaykovski'nin piyano için yazdığı 'Yılın Fasılları' piyeslerinden 'İlkbahar' adlı piyesinde tasviri özellikler uygulamış, yılın bu mevsiminde insanın genelleştirilmiş ruh halini, düşüncelerini müzik sesleri vasıtasıyla ifade etmeğe çalışmıştır.

Bu örneklerden anıyoruz ki bazen de tabiat fenomenlerinin biz insanlarda uyandırdığı duyguları izlenimleri ifade eden kelimeleri öğretirken de bu parçalardan istifade edebiliriz.

Fransız bestekarı H. Berlioz vaktiyle bu önemli mesele üzerinde büyük bir dikkat ve hassasiyetle durmuş ve 'Müzikte Taklit Üzerine' başlıklı makalesinde fiziksel ve doğrudan taklitin gaye değil de vasıta rolünü oynadığı müddetçe, dinleyicilerin dikkatini kendine çekebilen objelere atıfta bulunduğu müddetçe zaruri olduğunu belirtmiştir. Çeşitli üsluplara sahip büyük bestekarların yaratıcılığında da bu özelliği gözlemlemek mümkündür: Beethoven'ın Pastoral Senfonisi'nde, List'in 'Vallenşadt Gölü ve Lyadov'un 'Sırlı Göl' adlı eserleri. Bununla birlikte şu veya bu tabiat hadisesinin müzikte yansıtılmasının tasvirçiliğe ve ses taklitçiliğine karşı eğilimi artırmakla birlikte müzik dilinin somut ifade vasıtalarıyla zenginleştirildiğini de kaydetmeliyiz. Beethoven'ın Pastoral Senfonisi'nin dördüncü bölümünde gök gürültüsü vurmali çalgılarla, Rimşkiy-Karskov'un 'Kar Kız' adlı operasının uvertüründe bülbülün ötüşü flütlerin, yine aynı eserde arının uçuşunu telli çalgıların vermesi melodinin keskin ve kromatik hareketleri vasıtasıyla ifade edilmiştir. Bu halde muayyen intonasyon, tembr, faktura ve metro-ritim hakkında gereken tasavvurlar meydana getirmek imkanı vardır.

Tabii bu imkanların sınırlarını bilmek ve imkanları fazla zorlamamak gerekir. Yabancı dil öğretmeninun üniversitede almış olduğu eğitim onun müzik konusunda bu kadar ileriye götürmez ve müziğe hakimiyetinin bu kadar iyi olması çok az görülen bir şeydir. Ancak müzikten dil öğretmede faydalanma konusunda en

Yabancı Dil Eğitimi ve Müzik: Bütünlüklü Öğretim ve Öğrenme

azından nitelikli bir hizmet içi eğitim görebilir, veya bir sertifika programına katılabilir, yada üniversitede müziği branş dışı, seçmeli ders olarak alır. Böylece müzik eğitimi bunları anlayabilecek ve bu amaçla hazırlanmış materyali kullanacak kadar etkili olabilir. Sınıfta iki hoca olabilir. Sezgisel unsurları aktive edebilen eğitim sırf zihinsel bir süreç değildir.

Müzik kuru taklitçilik, duygusallık ve estetiklikten uzak olduğu için bedii imge seviyesine hiçbir zaman yükselemez. Belki de Plato'nun sanat ve taklit hakkındaki fikirlerine etrafında kötü müzisyenler neden olmuştur. Plato Tabi ki kelime öğreniminde kullanılan müziğin kaliteli olması öğrencide belli estetik hassasiyetlerin olmasına neden olacak bu da öğrencinin diğer kavramsal hassasiyetlerinde kendini gösterecektir. Aristo'nun sanatın amacının haz vermek olduğu düşüncesine katılmak gerekir. Öğretme sanatında da eğlence, zevk vermek gibi unsurlar vardır. Öğretmenin bir orkestra şefi gibi bunun iyi uygulamalarına neden olacak bir öğretim için çalışması, sınıf yönetiminde bunları doğru uygulaması gerekir.

Müzik ve dil konusunda kullandığımız örneklerde intonasyonun önemi esas ve özellikle üzerinde duruyoruz. George Snyders *Le Gout musical en France aux XVIIe et XVIIIe siecles* adlı eserinde müziğin tarihi hakkında yazarken, müziğin konuşmanın bir imajı gibi olduğunu, ritim ve vurgusunu pekiştirir, üstte tutar ve yaşatılan müziğin konuşmanın bir imajı olduğunu belirtiyordu. (Snyders, 1968, s.20)

Intonasyon doğal bir şekilde konuşmaya eşlik eder, konuşanın duygusal durumlarını, tavrının nüanslarını vermekle birlikte, ironik olup olmadığını bildirir. Konuşan kişinin kimliğiyle ilgili bilgi verir. Çeşitli karakter ve huya sahip insanların iç duygu ve heyecanlarının ifade edilmesinde, söylenmiş sözlerin çılgın mı, münakaşalı mı yoksa mülayim özellikler mi taşıdığını intonasyonla anlarız.

Her bir insanın konuşma süreci bireysel telaffuz ve intonasyon malzemesine, kendisine sahiptir. Konuşma intonasyonun olanakları gündelik konuşmamıza geçmekle birlikte edebiyat ve diğer sanat dallarına da geçebilir.

Örneğin bir aktör bir monologda karakterin özelliklerini konuşmasına yansıtmalı, rengarenk intonasyonlardan, çeşitli tonlardan yararlanır. Nerde ne kadar zaman susacağını da bilir. Yazarın yazdığına kendi yorumunu verir, söylediğine karakter, kişilik kazandırır. Konuşma dilinde intonasyon içeriğin açıklanmasına hizmet ederken ve bir tür refakatçi rolü oynar. Müzik de bunu yansıtabilir.

Bütün bu özellikler müzik intonasyonunda da kendini gösterir. Bestekarların yaratıcılık sürecinde müzik dilinin öğelerinin karşılıklı ilişkisi ön plana çıkar. Melodi, armoni ve ritim birbirlerinden ayrılamaz ve aralarındaki karşılıklı ilişkiler konuşmada da vardır. Aradaki benzerlikleri olumlu değerlendirmek gerekir. Konuşma ifadeliliğinin müziğe geçmesi sürecinde müzik dilinin çeşitli yönleri olaya dahil olabilir. Sesin yükseltilmesi, alçaltılması, dinamikliği, ritmi ve estetik ifadesi ile birlikte onun iç karakteri de önemli yer tutar. Bir melodi belli bir duygusal ruh durumunu ifade eden insan konuşmasının intonasyonlarını tasvir edebilir.

Ancak müzikte sadece konuşma intonasyonu yoktur: 'Kuşun ötmesi', 'yaprakların pıçılması', 'çayın şırıltısı'. Müziğin esasını melodik intonasyonlara dayanan melodi teşkil ediyor ve müzik mantığı müzik intonasyonu olmadan mümkün değildir ve aralarında diyalektik ilişki ve birlik zorunludur. Müzikteki intonasyon, müzik dilinin parçaları olan armoni, faktura, tonların uzlaşması, forma (biçim) gelişimi vs. neticesinde zenginleşir.

Açıktır ki müzik intonasyonu, konuşma intonasyonunun mekanik olarak müziğe aktarılması olmayıp birkaç yükseklik ve metro-ritmik özelliklere sahip seslerden, hatta bazen bir sestene meydana gelmiş melodik dolaşmasıdır. Müzik dili imgeleri sırf müzik dili vasıtasıyla bestekarın esas ideasını dinleyicilerin kalbine gönderir.

Ulusların kültürlerindeki farklı estetik beğeniler olmasına rağmen müzik dili birçok ulusal uygarlığa has öğelerden istifade ediyor. Buna göre müzik dili daha anlaşılır ve evrenseldir.

Yabancı Dil Eğitimi ve Müzik: Bütünlüklü Öğretim ve Öğrenme

Yabancı dil öğrenirken de müzikle dil arasındaki farklılıkları görece kadar gerçekçi olmakla beraber benzerliklerden ve müziğin evrenselliğinden yararlanmak iyi bir yol olacaktır. Yazıdan önce, sözlü kültürlerde anlatılanların unutulmaması için dildeki ritim hafızaya yardım olarak kullanılıyordu. (Egan 1997: 58)

Amerikan İngilizcesinde caz ritimlerini keşfetmiş ve bu konuda birçok eseri olan Carolyn Graham ritim, vurgu ve intonasyonun dil öğrenmenin her seviyesinde kullanılması gerektiğini düşünür ve Jazz ezgilerinin doğal dilin ritmik bir temsili ve bir jaz ezgisindeki kalıpların doğal bir konuşmada ana dili İngilizce olan bir Amerikalı'dan duyduğunuz şeyin tamamıyla aynı replikaları olduğunu iddia eder. (Graham 1992: 3)

Müziğin dili ve dilin müziğindeki etkileşimi yaşamak gerekir. Çeşitli sanat türleri arasında geçilmez bir kale yoktur, yeter ki biz bu kaleyi yaratmayalım. Bu konuda özgür düşünmemiz, ve yine öyle hareket etmemiz gerekir.

Bütün bunların, özellikle çocuklar için karmaşık ve soyut geleceğini düşünmek Spencer ve Piaget'nin eğitimsel psikoloji kuramlarını yanlış yorumlamaktır. Zira çocuklar büyüdüğü zaman bütüne ulaşan ve belli bir yaşta sadece bir 'safhadan' ibaret olan varlıklar değildir, ve çocuklar kavramların soyutluğunu kavramların terimlerini bilmeseler bile zaten yaşıyorlar. (Egan, 1997: 50) Terimleri bilmeyebilirler ama bunu müzikle hissederler. Üstelik kelimelerdeki yansıtmasal uygulamalar mimesis örnekleridir. Aristo'ya göre mimesis bilişsel bir süreçtir, ve insanlar temsil içgüdüüne sahiptir.

Kelimelerde, kelimenin anlamıyla ilintili müziksel unsurları daha güçlü sesletişle vurgulayacak şekilde telaffuz etmek yabancı dil öğrenmemize katkıda bulunur. Yukarda örneklerini verdiğimiz eserlerdeki anlamlara sahip kelimeleri kullanabiliriz ve sonradan bu eserlerden aldığımız örneklerin ışığında öğrenmek istediğimiz kelimeler için dramatik unsurların olduğu uygulamalar yaparız. War kelimesini şiddet unsurlarını katarak bir kükreme şeklinde sesletiriz. Peace kelimesini barış hissi katarak barış ve barışın çağrıştırdığı ona yakın anlamlarla

sesletiriz. Telaffuzumuzda yağ gibi bir kayma ve kolaylık hissi hakim olur. Run kelimesi okulda favori olmuştu. Sınıftan koro olarak bir motor sesi istediğimde ‘RRRNNN’ sesi çıktı. Bu herkeste bir hayret duygusu uyandırmıştı, çünkü hem koşmaktaki hareketlilik unsurları hem de bu kelimenin anlamlarından birinin motorun çalışması olduğu herkesi hem böyle bir uygulamanın yararına hem de zevk vermesine inandırdı. Öğretilen kelimeler sadece doğa seslerinin bir ses benzeşmesi değildir. Bu yaklaşımla, aldığı eğitimle müzik terbiyesi geliştirmiş ve hala da geliştirmeye devam eden insanların bu terbiyeyi yabancı dil öğrenme süreçlerine bilinçli veya bilinçaltı olarak yansıtmasının insanları harikulade sonuçlara götüreceğini görüyoruz. Bunun sadece müzik öğrencileri için değil diğer tüm öğrenciler için de faydalı olacağına hem öğrenciler hem de öğretmenler olarak canı gönülden inanıyoruz.

Öğrenmede sanatın katkısı onu öğrenme sanatına dönüştürecektir. Kavramlarımızın metaforik yapıları olduğunu düşünen Lakoff objektivist ve subjektivist anlayışları tümünden reddetmez fakat bu anlayışlardaki mutlakçı düşünce şeklini eleştirir. Biz de kelimelerdeki müziksel zenginliğin ancak insanlar tarafından harekete geçirildiği, yaşatıldığı zaman var olduğunu düşünüyoruz. Gardner’ın çoklu zeka teorisindeki gibi farklı zeka türlerine farklı oranlarda, ve fakat bütünlüklü bir şekilde sahip olan insanlarla ilgili öğretme/öğrenme yaklaşımlarının kavramlarımızın temelinde bulunan metaforik anlayış ve müziksel zeka Kumaravadivelu’nun belirttiği, otonomiye sahip, postmetod öğretmen ve öğrenci tarafından pragmatik bir biçimde sentezlenerek daha iyi bir öğretme/öğrenme için kullanılabilir. Kişisel teorileri profesyonel teoriler kadar değerli gören Kumaravadivelu’nun rehberliğinde bu makalede bağ öğretmen Atatürk’ün de müzik ve dil konularındaki görüşlerini dile getirilerek yeni bir perspektif açıldı.

Öğrenmenin müziksel çağrışımlarla zenginleşmesi, derslerin müfredatta toplama olarak bulunması değil, teorik ve pratikte aralarında bağlantılar kurularak öğretilmesi ve öğrenilmesi insanların ‘büyük resmi’ görmeleri ve daha ileriye

görmelerine hizmet edecektir. Müziğin dili ve dilin müziğinde de göreceli metaforiksel köprüler kurulabileceği görüşündeyiz.

Bu uygulamalarla nasıl bir besteyi çalarken bestenin içindeki ad libitum kısım varsa 'bestelettirdiğimiz' kelimelerin özgürlük alanında yapacağımız yorumlamalar bizim bilişsel enstrümanları kullanmamıza bırakılacaktır.

Çalışmamızda bu enstrümanlardan yararlanırken biz de enstrümanlarız ve bizim de tuşlarınıza basıldığının ve ortaya şahane bir çok sesli müzik çıktığının farkına varıp fark yaratalım. İşte, psikolojide kendini gerçekleştirme denen gerçek bu olmalı.

ABSTRACT

This article is concerned with improving the vocabulary in teaching English as a foreign language to learners with musical intelligence, especially those whose musical intelligences are stronger than the other intelligences, by foregrounding the musical elements in the words in a metaphorical manner in which music and language are used harmoniously, or by developing ways of teaching that can make it possible to help learners become more efficient in associating words' meanings with music.

This can best be managed by postmethod teachers who have the autonomy leading them to develop personal theories as well as making use of professional theories, and whose view of education has the cultural perspectives with the integrity showing their consciousness regarding the overlapping and interactive nature of disciplines.